

1.

Tallinna Õpetajate Seminari
2. lend 1919-1923.

ALBUM

Koostanud Ene Liivand

PEDAGOGIKA
ARHIIVMUSEUM
FOND K 4139

Tallinnas 1985

PEM 4139

K L 54

Fotod registreeritud fotofonilis

Koostaja Ene Liivand
Tall. 1984

4139

2

FK 4139- 2

Hans Roos
Tallinna Õpetajate Seminari
direktor, 1919 - 1925

Foto original Stefanovich

Esirek apokajad. IVendi vimek' fesse kerk.

FK 4139-1

TÖS õpetajad 2. lennu aktusel 1923. a. kevadel

- ✓ 1. rida vassakult: Christian Brüller, matem. õpetaja
- ✓ Mathilde Visnapuu, klaveri õpetaja
- ✓ Julius Kalkun, loodusteaduse õpetaja
- Gotlieb Ney, Hamini esindaja
- ✓ Häs Roos, direktor, pedagoogika, psühholoogia, loogika
- ✓ Mea Krims-Kotkas, inspektor, vene keele õpetaja
- Paul Sepp, joonistamise õpetaja
- ✓ Timotheus Kuusik, eesti keele õpetaja
- Christian Strobél, viiuli õpetaja
- Johanson, Harjumaakonna koolide inspektor
- Johannes Helila, muusika õpetaja
- Alfred Laik, matemaatika õpetaja
- Maria Kansberg, klassijuh. saksa keele õpetaja
- Julius Grüntal, füüsika õpetaja
- ✓ Jakob Kents, maateaduse õpetaja
- Anni Verma, tütarl. käsitöö õpetaja
- Mihkel Välbe, ajaloo õpetaja
- ✓ Elfriede Püümets, tütarl. võimlemise õpetaja
- Elvine Keller, inglise keele õpetaja
- Aurelie Soo, tütarl. käsitöö õpetaja
- Herman Rossländer, sõjalise kasvatuse õpetaja
- Hilda Leo, harjutuskooli õpetaja
- Katarina Silde, harjutuskooli õpetaja

3

Tallinna Õpetajate Seminari 2. lend 1920.s. FK 4139-3 2

Tall. Tütarlaste Kõmmertskooli ruumes

FK 4139-4

4

TCS 2. lend

1. rida S.Kont, R.Chern. H.Veinman, M.Kansberg kl.juh.
P.Kuurman, S.Lohvart, A. Vähi.
2. " A.Neuhof, A. Viikov, H.Hellik, M. Veinman
M. Rist.
3. " A. Schneider, J.Milberg, M.Suurvärev, H.Leibur
A.Ilyes, H.Marland, J.Liliental, M.Post, E.
M.Müller.

Pildil puuduvad; M.Kendima ja O.Barlo

TCS V. kl. 1922, a. kevadel
Vene tänn 22

FK 4139-5

1. rida; H.Veinman, H.Hallik, E.Sooden, O.Berlo.
 2. " M.Kandima, A.Veiderpass, R.Chen, A.Tõnurist
 M.Suurvõrav, M.Veinman.
 3. " M.Kivihell, S.Kont, S.Lohvart, M.Müller,
 J.Steinman, A.Schneider, M.Rist, A.Ilves,
 4. " H.Merland, J.Liliental, J.Milberg, P.Kuurman,
 A.Võhi, A.Viikov, M.Post, A.Neuhof.
 Pildilt puudub; Hans Leibur

Tõs 2. lennu ekskursioon FK 4139-6
 Sõjaskooli raadioklassi

Tallinna Õpetajate Seminari 2. lennu iseloomustus

1919. aasta sügisel, kui TÕS alustas õppetööd, oli õpilasi meie klassis 32. J. Vestholmi eragümnaasiumist tuli 13 poissi. 1920. a. kevadel lahkusid J. Vestholmist tulnud, sest seminari õppekavasse ei võetud ladina keelt. See aga ei võimaldanud Tartu Ülikooli igasse fakulteedi sisse saamist, ladina keele järele õppimiseks. 7 õpilast lahkusid teistesse koolidesse. 4 läks eksamiga vanemasse klassi. Järele jäi 8 õpilast esimesest õppeaastast. 1920. aasta sügisel tuli juurde uusi õpilasi teistest koolidest. Mõned tulid üle eksamiga nooremast klassist. 1922. a. kevadel oli klassis 26 õpilast. Sama aasta sügisel tuli juurde 1 õpilane. Nii lõpetas teise lennu 1923. aasta kevadel 27 õpilast, 20 tüdrukut ja 7 poissi.

Esimesel õppeaastal oli klassijuhatajaks Viktor Päss. Kes lahkus meilt 1920. aasta kevadel. Uueks klassijuhatajaks saime Marie Kansbergi, kes oli ka meie saksa keele õpetaja.

Edasi õppima läks kohe peale seminari lõpetamist 9, kaks läks hiljem. Kõrgkooli lõpetas 6, 1 loodusteaduskonna, 1 õigusteaduskonna, 1 eesti filoloogias, 1 võimlemise, 1 raamatukogunduse ja 1 pedagoogika ja psühholoogia. Õpetajana hakkasid tööle 25, 1 läks tööle raamatukogusse ja 1 arreteeriti üliõpilaseks poliitilistel põhjustel.

Mõned meist olid töötanud juba enne seminari tulekut õpetajana: Amalie Schneider - Mall Suigu 11 aastat, Juliette Miilberg - Lind 3 aastat, Paula Kuurman-Kaseoru 4 aastat, Alice Tõnurist-Sillar 1 aasta.

Kolm lõpetanuist jätkas õppimist väljaspool vabariiki: 1 Helsingi Ülikoolis võimlemist, teine Leningradis raamatukogundust, kolmas Moskvas pedagoogikat ja psühholoogiat.

TÕS sündis revolutsiooni keerises ja noorus on alati valmis edumeelse vooluga kaasa minema. Kuna seminaris polnud õppemaksu, siis olid õpilased pärit kehvamatest perekondadest ja enamuses pahempoolse kallakuga. Kooli nimetati isegi "punaseks seminariks" ja direktor Hans Roosi "punaseks Roosiks".

5

Eriti aktiivsed poliitilisel alal olid Robert Cher, Hans Leibur, Andres Vähi ja Aleksei Ilves. Vähem aktiivsed, kuid kaasatundjaid oli teisigi, nagu Mikkell Kivihaal, Oskar Barlo, Marie Suurvärav, Jenny Liliental jt.

Kõik 1919.a. seminari õppima tulnud ei unistanud õpetaja elukutsesest, vaid peamiselt hariduse saamisest. Sellest oli tingitud ka suur lahkujate arv esimese õppeaasta järel.

Teine lend oli kokkukasvanud sõbraskond kollektiiv. Esimestel aastatel peale seminari lõpetamist, kui õppetöö koolis nõudis rohkem ettevalmistamist, tuli ümbruskonnaga tutvuda, sisse elada uues kohas, saadi omavahel kokku harvemini. Kuid hiljem, eriti nõukogude korra ajal, käidi koos iga kahe-kolme aasta järel. Kõige rohkem oli kokkusaamisi muidugi Tallinnas ja lähemas ümbruses elavate inimeste vahel. Neist kokkutulekuist võttis osa ka õpetajaid. Teise lennu lõpetamise 50. aastapäeva puhul olime koos abielupaar Püütsade juures. Mait Püüts oli meie tervishoiu- ja Elli Püüts tütarlaste võimlemise õpetaja. Meie klassijuhataja Marie Kansberg ei saanud ise terviselikel põhjustel osa võtta, kuid saatis meile väga südamliku kirja. Ka Mea Krims-Kotkas, meie vene keele õpetaja, elas siis Stockholmis, õnnitles meid juubeli puhul.

Kontakt on ^{rahvaste} ~~rahvaste~~ Eestis elavaga. Surnud on 16, 3 puuduvad andmed.

Veebruar 1984.a.

S.L.

Tallinna Õpetajate Seminari 2. lennu lõpetajate
nimestik 1923.a. kevadel

1. Berlo, Oskar (uus nimi Parlo, Olev)
2. Cher, Robert
3. Hallik, Helmi
4. Ilves, Aleksei
5. Kandina Maria (abielus Tooman)
6. Kivihell, Mihkel
7. Kont, Salme (abielus Meriloo)
8. Kuurman, Pauline (abielus Laine Kaseoru)
9. Leibur, Hans
10. Lillienthal, Jenny (uus nimi Liivand Ene)
11. Lohvart, Salme (abielus Palm)
12. Marland, Hilda (abielus Härma)
13. Miilberg, Juliette (abielus Lind)
14. Müller, Marie
15. Neuhof, Aleksander
16. Post, Marta (abielus Mavik)
17. Rist, Meeta (abielus Varvik)
18. Sooden, Erna (abielus Saumets)
19. Schneider, Amalie (uus nimi Suigu, Mall)
20. Steinmann, Johanna (abielus Hinnõ)
21. Suurvõrav, Maria (abielus Teets)
22. Tõnurist, Alice (abielus Sillar)
23. Viikov, Alide
24. Veiderpass, Alide
25. Veinmann, Helmi (abielus Kõrran)
26. Veinmann, Marie (abielus Lang)
27. Vähi, Andres

Tallinna Õpetajate Seminari õpetajad 1919. sügisel

1. Neno, Villem, direktor
2. Kotkas, Amalie, inspektor
3. Päss, Viktor, õpetaja
4. Topman, August, õpetaja
5. Jansen, August, õpetaja
6. Koppel, Oskar, õpetaja
7. Kents, Jakob, õpetaja kt.
8. Kalkun, Julius, õpetaja kt.
9. Mirke, Olli, õpetaja kt.
10. Roos, Hans, tunniandja, direk. ak.t.
11. Püüman, Mait, arst
12. Brüller, Christof, A.s.
13. Georgin, Artur, A.s.
14. Välbe, Mihkel, A.s.
15. Lindpere, Samuel, A.s.
16. Kevend, Elise, A.s.
17. Nael, Helmi, A.s.
18. Raudkats, Anna, A.s.
19. Kuusik, Timotheus, A.s.
20. Viisnapuu-Mikk, Mathilde, õpetaja

FK 4139-7

Oskar Berlo, (uus nimi Olev Parlo)
1903-1968

Pärit tõelise perekonnast Tartumaal.
Laiuse kihelkonnakooli lõpetamise
järele astus TÕS-i. Lõpetas Tartu
Ülikooli filosoofia teaduskonna ja
tõstas Võru, Otepää ja Tallinna güm-
naasiumides eesti keele ja kirjanduse
õpetajana. Koostas iseseisvalt ja
koos teistega (H. Jänes, K.Mihkla.
Joh. Aavik jt) õpperaamatuid kooli-
dele eesti keele ja kirjanduse alal.
Sõjakeerises sattus Ameerikasse,
kus jätkas õpikute koostamist ja
välja andmist.

FK 4139-8

Robert Cher
1902-1937

Sündinud Tallinnas tõelise pojana. Tallinna
Õpetajate Seminari lõpetas 1923. Astus edasi
õppima Tartu Riikliku Ülikooli õigusteadus-
konda. 1924.a. osavõtu eest Sotsiaalfilosoofia
Üliõpilaste Seltsist arreteeriti
ja mõisteti 8 aastaks vangi. Vanglast vabastamise
järele vahetati NSV Liitu. Suri 1937.

FK 4139-9

Helmi Hallik
1902-1982

Sündinud tõelise perekonnas.
Õppis Tallinnas algkoolis. Kust läks
edasi õppima TÕS-i. Selle lõpetamise
järele tõstas Tallinna Naiskutse-
koolis pesuõmbamise õpetajana.

Aleksei Ilves

1901-

Sündinud Viljendimaal külakehviku pojana
1901. Lõpetas Penuja kihelkonnaskooli 1915.
Läks edasi õppima TõS-i. Selle lõpetamise
järel töötas õpetajana mitmel pool maal
ja viimaks Tallinn-Nõmmel. Samal ajal õppis
ka Tartu Ülikoolis õigusteadust, mille
lõpetas 1930. Pedagoogika kandidaadi kraad
jäi kaitsmata, kaitsjast olenemata põhjustel.
Alates 1945. a. oli "Nõukogude Õpetaja" kooli-
osakonna juhataja kohal kuni 1961. Oli ühingu
"Teadus" lektor 1958-1982. (Tema arvel on
üle 2000 loengu). On aktiivne tegelane Tallinna
Esperanto Klubis.

10

FK 4139-10

Marie Kandima (sbielus Toomen)

1901-1980

Sündinud Tallinnas töölise tütreana.
TõS-i astus 1919. a. Lõpetas 1923.

Mihkel Kivihall

*1903-

Sündinud töölise perekonnas Saaremaal.
Hiljem vanemad asusid elama Tallinnas. Tallinnas 5.
algkooli lõpetamise järel astus TõS-i. Töötas õpe-
tajana Järvemaal, hiljem ka Harjumaal ja Saaremaal.
viimases ka velskrina. Huvi arstiteaduse vastu
ta Tartusse arstiteadust õppima. Majanduslikel põh-
justel ei lõpetanud ülikooli.

Autasustatud "TõS-veterani" medalliga ja mitmete
aukirjadega "hiskondliku töö eest kooriguhina.

Kooli ajal töötas suviti "Lastekehtse ühingu
koloniides kasvatajana

11

FK 4139-11

FK 4/39-12

12

Pauls Kuurman (sbielus Laine Kaseoru)
1899-

Sündinud Läänemaal talupidaja perekonnas.
Lõpetanud Silla ministeeriumikooli. Tõstas
Märjamaalõpetajaks 4 aastat. Võttis osa
revolutsioonilisest tegevusest koos kooli-
juhataja Jaan Sihveriga. TõS-i lõpetamise
järel oli õpetajaks Harjumaal Vasalemma
ja Viimsi koolis. Harrastas võimlemist ja
rahvatantsu. Tegeles mootorrattaspordiga.
Tuli naistesõidus võitjaks 1934.a.

13

FK 4/39-13

Selma Kont-Kopelman, (WS nimi Merilo)

1902-1960

Sündis Tallinnas tõelise perekonnas.
Astus TõS-i 1919.a. Lõpetas 1923.a.
Tõstas Tallinnas.

FK 4139-14
14

Hans Leibur

1899-

Sünd. 1899.a. Pärnemaal. Kõisküla

gümnaasiumist tuli TõS-~~1922~~

Vahepeal töötas turbarabas ja raud-

teel. Seminari lõpetamise järel

töötas algul Tallinnas, siis Järva-

ja Tartumaal. Võttis osa Suurest Isamaa ~~23.04.22~~

sõjast ENSV Rahvaskorpuses. Peale demobilisatsi-

ooni töötas Tartus ja rajoonis koolide ins-

pektorina, TSN sekretärina, rahvakohtu kass-

istujana. Õppis nõukogude ajal Moskva Peda-

gogika Instituudi erikursustel. Lõpetanud

Tartu linna Partei õhtuülikooli poliitöko-

noomia ja marks.-filosoofia osakonnad.

Autssustatud Eesti Ülemnõukogu Presii-
diumi aukirjaga "Eeskujuliku töö eest",

Rinnamärk "Haridustöö eesrinälane", NSVL orden "1

"Austuse märk", NSVL orden "Tööpunalipu

orden". Tartu EKP 8 aukirja, mälestuseemleid, 4

4 medalit tähtpäevade ja riiklike pühade puhul.

EKP liige 1943.aastast.

Teeneline õpetaja 1960.aastast.

15

FK 4139-15

Jenny Liliental, uus nimi Ene Liivand
Sünd. 1899 Järvemaal kätõõlilise
perekonnas. 1913.a. sūgisel läks
Tallinna, teenides űlalpīdamist
lapsēhoidja- ja majateenijana. űht-
lasi õppides edasi Tall. Keskhari-
dusseltsi űhtugūmnasiumis. 1919.a. sūgisel
sūgisel astus TõS-i. Siin tōõttas
ka koolirasmatukogus. TõS-i lõpetamise
järele jäigi tōõle rasmatukogusse, kus
tōõttas 51 aastat. Olles samal ajal ka
12 aastat õpetsja Tallinna erakoolides.

Nõukogude korra ajal lõpetas
Leningradi Riikliku N.K. Krupskaja nim.
Rasmatukogunduse Instituudi. Tōõttas
peale selle Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV
Riiklikus Rasmatukogus metoodikuna,
kuni pensionile minekuni.

Autasust. NSVL KULTMINIST.
rinnamärgiga "Eeskujuliku tōõ eest",
mitmete Kult. minist. aukirjade ja
medalitega.

Koostanud mitmeid rasmatukogundus-
like, metoodilisi ja bibliograafilisi
materjale.

16

FK 4139-16

Pildistatud 1940.a

Salme Lohvart, abielus Palm

1899 -

Sündinud Järvemaal talupidaja paljulapselises
perekonnas. Tall. Keskkariduse Seltsi Õhtugümnaasiumi
5. kl lõpetamise järel läks 1919. a TõS-i.
Selie lõpetamise järel töötas õpetajana ja kooli-
juhatajana Virumaal Malla ja Vasta koolis.

17

Juliette Milberg, abielus Lind
Sünd. Virumaal talupidaja perekonnas.
1896 - surnud 1973. Oli enne seminari
tulekut töötanud 3 a. õpetajana TõS-i
lõpetamise järel astus Tartu Üli-
kooli loodusteadust õppima. Töötas
õpetajana Tallinnas ja Virumaal kooli-
des

FK 4139-17

18

Marie Müller

1898-1972

Pärit tõelise perekonnast.
Õppis Tallinnas algkoolis. TõS-i lõpe-
mise järel töötas Järvemaal ja Tal-
linnas õpetajana ja lastesõedses kokas.

FK 4139-18

Aleksander Neuhof sünd. 1899-
Pärit Läänemaa talupidaja
perekoost. TõS-j-astus 1921.a.
Seminari lõpetamise järgi läks
õpetajaks Läänemaa.

19

FK 4139-19

Marta Post, abielus Aavik sünd. 1900
TõS-i lõpetamise järel töötas
õpetajana Saaremaal. Sõjakeerises
lahkus kodumaa Rootsi.

20

FK 4139-20

Meeta Rist, abielus Varvik
+ 1902 -

Sündinud Lehtses taluniku tütreks.
Ambla gümnaasiumist tuli TõS-i. Õppis ka
Tallinna Konservatooriumis. Töötas kuni
pensionile minekuni Tallinna koolides.

Amalie Schneider uus nimi Mall
Suigu

1891 - 1965

Pärit Virumaalt, kus töötas ka
õpetajana 11 aastat enne seminari
tulekut Seminari lõpetamise järel
määrati õpetajaks Tallinna 21. kooli.
Siin töötas kuni pensionile mine-
kuni.

FK 4139-21

Erna Sooden, abielus Saumets
• 1902-

Sündinud Virumaal taluniku tütreks.
TõS-i lõpetamise järel töötas Virumaal
koolides õpetajana ja koolijuhatajana.
Sõjakeerises lahkus kodumaalt Rootsi.

FK 4139-22

Johanna Steinmann, abielus Hinno

• 1901-1924

Vanemad talupidajad Harjumaal TõS-i lõpe-
tamise järel õppis Helsingi Ülikoolis võim-
mist ja kehakultuuri. Töötas Tallinna koolide
võimlemise õpetajana. Autasustatud "TõS-ees-
rindlase rinnaääriga" ja võimlemise pidude eest

"Kuldmedaliga".

FK 4139-23

24

FK 4139-24

Marie Suurvärav, abielus Teets
1902-1943

Sünd. Paldiskis kaluri tütreana.
TõS-i lõpetamise järel töötas õpetajana Järvamaal ja Tallinnas. Oli koolis aktiivne osavõtja kõigist ühistest üritustest.

25

FK 4139-25

Alice Tõnurist, abielus Sillar
1900 - 1970

Sündinud kooliõpetaja perekonnas.
Õppis Rakvere algkoolis ja Tallinna Riiklikus veneõppekeelelugu gümnaasiumis. Töötas õpetajana 3 aastat. 1922.a. sõigisel astus TõS-i viimasesse klassi, mille lõpetas 1923.a. kevadel. See järel õppis koorijuhtimist Tallinna Konservatooriumis. Töötas Tallinna koolides muusika ja vene keele õpetajana. Peamiselt Tall. 14. algkoolis kuni pensionile siirdumiseni.

Alide Veiderpass

1902-1925

Pärit taluniku perekonnast.

Peale TõS-i lõpetamist töötas

2 aastat Pruuna algkoolis

Järvamaal. Suri tiisikusse.

FK 4139-26

Helmi Veinman, abielus Kõrran

1903-1983

Sündinud Rapla rajoonis ametniku
tütrena. Hiljem perekond asus elama
Tallinna. Siin hakkas ta õppima Tall.
Tütarlaste Gümnaasiumis. Sellele järg-
nes TõS, mille lõpetas 1923.a. keva-
del. Töötas õpetajana Järvamaal ja
Petseri rajoonis. Haiguse tõttu loo-
bus 1940.a. õpetaja ametist.

Marie Veinman, abielus Lang

1901 - 1973

Sündis Harjumaal ametniku perekonnas.
Kõis koolis Kärus, Türil ja Tall. Tütar.
Gümnaasiumis. Kuna vanemad olid kolunud
Tallinna, siis jätkas edasi õppimist TõS-s
mille lõpetas 1923.a. Töötas lühemast seka
õpetajana. Haiguse tõttu lahkus õpetaja
ametist, oli kodune.

Aliide Viikov sünd. 1898.
Sündis tšellise perekonnas
Virumaal, TõS-i lõpetamise järele
tõõtaginõned aastad Virumaal
õpetajana. Suri tiisikusse 1930.a.

27 FK 4139-27

Merland, Hilda (abielus Härms)

1903-

Sündinud Sipsas, Läänemaal, taluniku
tütrene. Tuli Tall. Opetsjete Seminari
1919.a. sügisel, mille lõpetas 1923.a.
kevad. Õppis edasi Kehtna Tütarlaste
Majapidamiskoolis, kus ka hiljem tõõtas.
Oli represseeritud Siberisse 5. Pärast
tagasipöördumist kodumaale tõõtas Kosti-
vere sovhoosis.

28

Andres, Vähi

-1903-

Pärit Järvamaalt väiketaluniku
perekonnast. TõS -i lõpetamise järele
oli õpetajaks Järvemaal, hiljem Viljandi-
maal. Oli juba seminaris põhempoolsete
vaadetega. Oli represseeritud 5 aastat.
Suri tiisikusse.

FK 4139-28

29

FK 4139-29

TÕS karskusringi juhatus 1922.a.

6

TÕS karskusringi tegevusest

Õpetajate seminarid valmistasid ette peamiselt algkoolideõpetajaid. Enamus siirdus neist meale rahvalvulgustajena, maasoolana. See tähendas seda, et nad pidid olema tõelised rahvakasvatajad. Nad pidid orienteeruma enamvähem kõigis küsimustes vastavalt tolle aja nõuetele. Olema eeskujuks kommetes ja käitumises. Oskama õpilastele kätte näidata õiget sihid ja rajad. Üks peamisi kasvatuseesmärke oli näidata alkoholismi pahesid ja tagajärgi, kasvatada õpilastes kindlat eitavat suhtumist alkoholi ja joomise hukka mõistmist.

Nende eesmärkide läbiviimiseks asutati seminari karskusring. Juhatusse valiti õpilasi mitmest klassist. ^{Kotlat} Esimesse juhatusse valiti 1922.a.. Paul Hamburg, Richard Viher, Jenny Liliental, Mihkel Kivihall ja Martin Nurk.

Kuna karskusringi liikmeil endil propagandistlikud kogemused puudusid, siis kasutati iga võimalust sellistest loengutest või kursustest osavõtmiseks.

v. pöördel

1922.a. talvisel koolivahetajal korraldati Üks naised-
gune kursus Tartus. Lektorina esines seal ka keegi
hindulane. Ta oli kõneosav, teadmistega noor mees,
meeldis kuulsajele väga. Meile testati, et see lektor
esineb inglise keeles ja kõnet ei tõlgita, ainult
lühike resümee esitatakse eesti keeles. Sõits väis
enamvähem inglise keelt oskaja ringi liige. Tõs osa-
võtja oli Jenny Liliental.

Loengud puudutasid lühidelt tervishoiu küsimusi,
alkoholi kahjulikust mõjust eriti noorte organismile
ja selle tagajärgi. Lektor tõis näiteid selle kohta,
kuidas koloniseeritud sotsiaalsed alkoholi tarbimist.

Kuulasime huviga tema jutustusi Indis elu sellest
küljest, mida me kussigilt rasmast ei oleks saa-
nud toll ajal lugeda.

Tallinna Kes- ja Kutsekoolide Koondise
juhatusse valiti 1922.a. sügisel: Paul Hamburg,
Mihkel Kivihell, Johannes Järv, Richard Saving
ja Jenny Liliental.

E. L.

30

FK 4139-30

7

Tallinna Õpetajate Seminari näitering

Õpetajalt nõutakse korralikku keele oskust; s.o. selget, õiget hääldamist, ilmekat kõnet igas aines ja igas õpetavas keeles. Selleks oli seminari tunnikavas ka niisugune aine kui ilulugemine. Seda õpetas Elise Kevend, kes püüdis meist kõigist teha eeskujuliku kõnetehnikaga õpetajaid. Praktiseerimiseks moodustati seminaris mitu taidlusringi, kes esinesid peamiselt väljaspool Tallinna. Kulude katteks korraldati ka tasulisi üritusi. Vahel kutsuti gruppi esinejaid ka väljaspoolt seminari, kohapealseid inimesi.

See foto kujutab üht niisugust esinemist Sipsas, Läänemaal. Siin esinesid ka teiste Tallinna koolide õpilased ja kohapealsed tegelased.

S. L.

2.lennu klassijuhstaja Maria Kanenbergi kiri
lennu 50.4.juunbeli puhul 1973.a

31

FK 4139-31

Juuni 1973.

Minu armsad lapsed!

Kunagi ammuagi juktusin nägema inglise filmi „Jumalaga Mr. Chips“, filmi, mis rääkis õpetaja elust ühes inglise koolis. Film algas ühe väga noore õpetaja hääride kogemustega ja lõpetas tema väga rahuliku surmaga. Tema tuppa on kogunenud paljud ta õpilased ja ta räägib ühte neist ütlevat: „Kui rahju, et tal endal polnud lapsi! Õpetaja protesteeris: „Kes ütles, et mul polnud lapsi? Mul olid. Mul oli palju lapsi.“ Nüüd Teie mõistate, miks mul on õigus rutsuda Teid „ama lasteks“.

Kui ma mõtlen mille paljudele „lastele“ kes mul on olnud, kerkite Teie esile kui mulle eriti armsad lapsed. Teie klassi õpetades amandasin oma esimesi kogemusi klassijuhataja nõustustest. Kuid neid polnud kaugeltsi kanged kogemused. Need olid minu kõige õnnelikumaid kogemusi, õnnelikumad kui ma neid olin ära teeninud. Kardan, et mu töös esines hulga eksimusi, kuid Teie aitaksite mind järele saada raskustest mille ees ma seisin

st pöördel

Viiud on 50 aastat noõdas meie lahne minekut, 146
50 püra aastat. Siiski on inna veel värred
onu mälestused meist paljudest rõõmsatest
hetketest, mida veetsime koos.

Uusna palju neist, õpetajaist ja õpilastest
pole enam meie seas. Aga need, kes on siin
seda 50-ndat aastapäeva tähistamas, ei tohi
unustada, et igal ühel meist tõi veel õige palju teha
Mida?

Meie peame kaasa aitama muuta see maailm
õnnelikumaks. Selle eesmärgi taotlemine on
igalühe ülesandeks nii palju kui seda lubavad
onud toudis ja ümbritsev olusord.

Kui Teil on lapsed ja lapselapsed, on see
muidugi fiihans kotuses kaasa aidata
sellers, et nad pärinsid parema maailma
ja õnnelikuma elu. Ja kui Teil ka ei ole
kaasa aidanud maailma elaniksonna
arvu suurendada, tahate ka Teil
kindlasti, et järgmine põlvkond saaks
nautida elu, mis on täis häid ja
ilusaid asju.

Mida peame sellers tegema?

Me rõõmume, et rõõge tähtsamaks
teguriks selle saavutamiseks on Rahh.

Olleme õnnelikud kui ruulennu, et
rahvõlumine tugevneb maailmas.

Meie pole ju rõõm kiigimehed, diplomaadid
avaliku elu tegelased, aga meie saame
fate poole vana hiiuget

Olud koos: H. Lestor, M. Kiorkall, A. Ilves,
Marta Rist, H. Hallik, H. Marbend, J. Stein
S. Lohvart, H. Veinman, J. Intal
ja T. Taalman, A. Köster.

19.06.73

2+ lennu venekeele õpetaja Mea Krims-Kotka
kiri lennu 50. juubeli puhul

MRS. MEA KRIMS
BANERGAT 48/V
STOCKHOLM

Mr. 13.9.73

32 FK 4139-32

Armasd õprased,

Palju südant ja
hästi ilusa meelepoole.
mida teie on raski
tegevusega juba. Mul oli
nõu, näeme teie kõrgi juure
siin. Sellest on mi palja al
ga näitunud, kuid ka muid ka.
Tul. õpet. seminarist üega hoid
mõeldused.

Soodu sünni ühe pildi / min
a. et näete paremat praegu üle.
kõik rohkem. Sõnaga õpetuse
õpetuse, õpetuse. Sõnaden
kui kõige rohkem mis ma olen
võinud. Sama saavutan ka teie.
Kõige rohkem õpetuse ja õpi-
misi. Sõnaden õpetuse
Mea Krims.

Õpilaste tundesõppimise kursustest 1934. a.
osavõtnud TÕS vilistlased

FK 4134-33

2. lennu vilistlaste kokkutulek
Meeta Rist-Varviku juures
1960. a.

34

FR 4139-34

10

TõS vilistlaste 2.lennu kokkutulek
 Alice Tõnurist-Sillari juures
 1963.a.

35

FR 4139-35

41

2. lennu vilistlaste kokkutulek
 Alice Tõnurist-Sillari
 juures juulis 1965.a.

FK 4139-36

36

12

2. lennu vilistlaste kokkutulek
 Ene Liivandi juures Nõmmel 1968.a.

FK 4139-37

37

13

2. lennu vilistlaste kokkutulek Ene Liivandi
 juures Nõmmel 1969.a.

FK 4139-38

14

38

Tõus 2. Lennu Kõkkutulekust osavõtjad
Aleksi Ilvese juures 1973.a.

Istuvad; Helmi Veinmann, Johanna Steinmann
Seisavad; Jenny Liliental, Hilda Marland, Aleksi

Aleksi Ilves, Meeta Rist, Teodor Taelmann
(1. lend) Helmi Hallik.

Muistusi kooli elust

4.

Meie klassi viimaseks füüsika õpetajaks oli Julius Grüntal. Ta oli hea õpetaja, seletas hästi, kontrollis kas saadi aru. Alati ütles varem kui küsime hakkas, või klassitöö tuli. Olime selle korraga harjunud. Viimasel füüsika tunnil enne ühe õppeveerandi lõppu tuli õpetaja klassi ja ütles, "Täna on siis meil klassitöö". Me tegime suured silmad - See tuli täiesti ootamatult, kuigi me teadsime, et see oli viimane füüsika tund sel veerandil.

Olime aga harjunud õpetaja korrektsusega, tema sõnapidamisega, ja nüüd ilma etteteatamata "töö". Kauplesime mis kauplesime, õpetaja jäi kindlaks. "Teie ja õppisite, kordasite, Te pole enam lapsed, tuleval aastal olete õpetajad, nõuate lastelt. Tuleb kirjutada". Igaüks pidi nüüd iseseisvalt otsustama mis teha? Kas kirjutada, hädeldes kirjutamist, või istuda ja vahtida.

Kuna õpetaja meid jälgis, siis paljud alustasid kirjutamist, osa teeskles seda. Kui paljud oma kir-

jutatute ära andsid, seda ei saadudki täpselt teada. Üldiselt oli neid vähemusi. Meid häiris, et õpetaja, keda me olime harjunud usaldama, nüüd oma sõna ei pidanud. Me olime küll korranud seda osa, millest võis tulla töö, ja rahuldava peale oleksid ka nõrgemad õpilased kirjutanud. Kuid kuulus eestlase jonn, või juuksekarva lõhkiajamine

õpetaja unustamise pärast, sulgesid õpilase südame-tunnistuse ja ei kirjutatud. "Nõrka" küll keegi ei saanud, kuid rahuldavaid oli rohkem, kui poleks olnud seda jonni.

Õpilaste hinded sel ajal olid; hea, rahuldav ja nõrk.

2. L.

2.

Kodenliku Besti koolides oli ühe õppesinena usuõpetus. Tõs õppekavas see puudus. 1921. aastal sai haridusministriks Heindrich Bauer, kes kuulus kristlikku erakonda. Levis kuuldis, et H.Bauer tahab ka seminari õppekavasse usuõpetuse sisse viia. See tekitas seminaristides rahutust. Seminari kaks viimast klassi korraldasid mitingu, kus avaldati protesti H.Baueri haridusministriks määramise puhul, Koostati ka märgukiri. Kui palju meie protest mõjus on teadmata, aga usuõpetust seminari õppekavasse sisse ei võetud ja H.Baueri ministriks olek kestis vaevalt aasta.

2. 2.

Õpilased kes 1919.a. sügisel Tallinna Õpetajate Seminari astusid, olid kõik käinud varem tsaarivalitsuse ajal koolis. Sel ajal tähistati koolides kiriku-pühi, pühakute mälestuspäevi, peale selle tsaari ja tema perekonnaliikmete sünni- ja nimepäevi. Nii tuli pesaegu iga kuu vähemalt üks lisa püha nädala pühapäevale. Nüüd oli uues koolis juba kaks kuud möödunud ilma lisa pühata. Meie klass otsustas Kadri-päeva tähistada. Klassikoosolekul 24. nov. otsustati 25. nov. mitte kooli tulla. Õnneks langes see päev ka nädalapäevale. Kõik olid nõus. Järgmisel päeval, see on 25. nov. tulid siiski kooli üks tüdruk ja üks poiss. Kui klass 26. nov.

t.erves koosseisus kooli tuli ja kuulis sõnamurdjaist, leiti, et midagi on vaja ette võtta. Üldine arvamus oli, panna nad boikoti alla. Pikkade vaidluste järele leiti, et tüdrukule võõr andestada, käies vanasõna järgi: "pikk juus, lühike aru". Poisi suhtes jäi otsus jõusse. Sellest peeti rangelt kinni. Keegi ei rääkinud temaga sõnagi. Ta lahkus koolist talvisel vahesajal, minnes tagasi vanasse kooli.

Klassijuhatajatel matemastika õpetajal Viktor Päsil oli 25. nov. tund. Ta leidis eest kaks õpilast. Kuuldes puudumise põhjustest, saatis ka need kaks koju. Kuid ta polnud ka rahul sellega, et kollektiivset kokkulepet rikuti. Ka pidas ta seda puudumist algul enda vastu sihituks. Klass oleks pidanud otsusest, püha pidada teda informeerima. V. Päss karistas meid sellega, et lahkus meie koolist kevadel. Meil oli temast väga kahju. Ka see meile selgeks, et vabariik ei tähenda veel vabadust teha, mis õpilastel pähe tuleb.

39

FK 4139-39

15

Tallinna Õpetajate Seminari vilistlaste
kokkutulek 1954.a. Tall. Vene tänn. 22

Rõõmutähtsaid oli kõigut 9 lapsest.

Lugupeetud kaasvillistlane!

Pühapäeval, 5. det. k. a. pühitseb Tallinna Seminar oma taassündi ja pedagoogiium aastapäeva. Nende pidustuste juures, kust võtavad osa kõrgemad koolitegelased, on villistlastel tähtis osa. Sellepärast kutsub vil. kogu juhatus kõiki endise Tallinna Seminari- pedagoogiiumi- ja ped. kursuste lõpetanud osavõtjama sellest pidustusest.

Pidustuste üldkäik on järgmine:

1. Laup. 4. det. kell 18. Toomkirikus ja kell 19³⁰ Katetraalis- jumalateenistus.

2. Pühap. 5. det. kell 9 vil. kogu pöökoosolek. Vene t. 22.

Päevakorras: 1. Koosoleku avamine ja rakendamine.

2. Dlr. Hr. S. Elverki ja vil. Hr. horidusnõunik Kadaku kõne.

3. Vil. kogu nime muutmise.

4. Tegevuse ülevaade.

5. Tegevuskava ja organiseerimine.

6. Arutatud küsimused.

Palutakse koosolekust osavõtja ka mitte vil. kogu liikmeid, kõiki ülnimetatuid.

3. Kell 12 pidulik aktus Tütarl. Komm.-gümnaasiumi ruumes.

4. Kell 14³⁰ pidulik lõunasöök Seminari ruumes Vene t. 22.

Lõunasöögile järgneb /kella 17 paigu / ahtekandeid seminari algkooli, seminari ja pedagoogiiumi õpilastelt ja lõpuks samas anuvaheline koosviibimine, samas ka einelaud.

Päätelõunane osa, alates piduliku lõunasöögiga on kooli ja vil. kogu ühine korraldus ja sellest osavõt on kr. 2 isikut. Ka siia, kus anuvahel koos on praegused ja endised seminari- pedagoogiiumi õppejõud, villistlased ning kutsutud külalised, ootab vil. kogu juhatus ja kool villistlastelt rohket osavõtu.

Korraldajad paluvad osavõtjail tasuda /ka tasuta posti teel / lõunalaust osavõtu maks kr. 2 hiljemalt 27. nov. vil. kogu esimehele J. Märtinile Tallinnas, Hollandi t. 46-9, mille järele saadetakse välja osavõtukaart ja pidustuste ükrikajalik kava.

Parimate tervitustega

Tallinnas

Juhatus.

Novembril, 1937.

24
Vil! Kogu Juhatus.
Tallinn, Vene t. 31.
tel. 432-34.

V.l.p.

Kaasvillistlane!

Palume Teid osavõtta Tallinna Õpetajate
Seminari ja Pedagoogiümi Vil! Kogu

k o n t s e r t - p e e s t,

11. juunil s.a. kell 20.00 Vene tn. 22.
Pääsmed kr. -.75 sendaval kontserdi eel.

- - - - -

Vil! Kogu III suvipäevad korraldatakse 29.,
30. juunil ja 1. juulil s.a. Viljandis.

Suvipäevade kavas:

1. Laupäeval 29. juunil,
õhtul kell 19.00 kogunemine
Viljandi Linnas I Algkooli ruu-
misse, majutamine ja emavaheline
tutvumine.
2. Pühapäeval 30. juunil
kontsert-jumalateenistus, Viljandi
linnaga tutvumine, lõkketuli.
3. Esmapäeval 1. juulil
tutvumine linnas lasteasutadega ja
Viiratsi lastekoduga; soovikerral
tutvumine õisuga; dir. M. Meins's
referaat.

Ühise sõidu hinnasalanduse saamiseks ja muude kor-
ralduste tegemiseks palume osavõttust teatada Vil! Kogu juha-
tusele Vene t. 31. või asialdusvillistlasole hiljemalt 10. juun.
s.a.

Nägemiseni kaasvillistlane!

Tallinnas, 21. mail 1934. a.

Vil! Kogu Juhatus.

Tuukitöö

V/p

vil. S. Lohvart

Kunda - Malla aegk.

Malla

Väga lugupeetud *vil. õne ühvanol.*

Teie austavat osavõttu Tallinna Opetajate Seminari avamise puhul
peetavast

pidulikust jumalateenistusest

laupäeval, 4. detsembril k. a.

kell 18.00 Toomkirikus ja kell 19.30 Katedraalis
aktusest

5. detsembril k. a. kell 12 Tallinna Linna Tütarlaste Kommertsgümnaa-
siumi saalis Pärnu mnt. 13 palub

Tallinna Opetajate Seminari direktor

AKTUSE KAVA

1. Avasõna
Direktor E. Elverk	7. Melankoolne serenaad . F. Mendik
Otsing R. Erendi
Vilistlane R. Erendi
2. Härra Haridusministri tervitus	8. Etüüd Cis-moll Fr. Chopin
Vilistlane Fr. Tannebaum
3. Sind armastame, kodumaa A. Kapp
Õpilaskoor ja orkester A. Pruuli juh.	9. Tervitused
4. Menuett J. Jürgenson
Valse lente O. Merikanto
Õpilaskoor	10. Priiuse hommikul K. Tünnpu
Helise ilma E. Vörk
Õpilaskoor
5. Opetaja isiksuse tähtsus kasvatus töös
Inspektor M. Meisi	11. Lõppsõna
Direktor E. Elverk
6. Aaria ooper. «Pajatsid» . R. Leoncavallo
Nüüd üle kirsipuude . . A. Lemba
Vilistlane M. Arden-Runge	12. Eesti lipp E. Vörk
Koor ja aktusest osavõtjad

SEMINARI VILISTLASE MEENUTASID MÖÖDUNUD AEG

Talinnas Opetajate Seminari töötas oma esimesel (kolmes) perioodil 11 aastat (1919–1930). Selle aja jooksul laakis ja väija 9 lüheni 6-klassilise algkooli õpetajaid, kogusummas 400, arvestamata pedagoogilisi kursusi, mis töötasid seminari juures.

Sellest ajast on möödunud üheksa viiskümnelt rohkem, teistel vähem kui väija 9 lüheni rohkem aastat. Sellise ajavahemiku mahuvad nende pikaegne pedagoogitöö ja auge väljatreenitud puhkuseaeg – pensioniliga.

Pensionilases inimene ei pane käsi rüppe. Ta leiab mingi huvitava teguse ja mõistlikke jõudehetki elus kordasaadetu ja oldu üle. Talle meenuvad lapsega, koolipoisiga, kõige rohkem aga elutöö saavutused. Kõigest sellest on hea meelde üks illes, veelgi parem aga koos koolikaaslastega.

Sellest elust haaras kinni III lüheni vilistlane Alice Viher (Manning). Tema initsiatiivil moodustus organiseeriv grupp, koostati kokkutekile kava ja määrati kindlaks aeg. 16. juunil teostus see plaan armsaksaanud koolimajas Vene t. 22. Seminari vilistlased, nüüd juba eakad inimesed tulid kokku, et üheskoos meenutada koolipoilte, koolikaaslast ja õpetajaid. Kokku tulid need, kelle tervislik seisund lubas. Neid oli üle 80.

Kokkutekile avas Alice Viher. Ta meenutas süttavate sõnadega seminaripäevi, tänas kokkutekile ja meenutas neid koolikaaslast, kes olid surnud, langenud. Suures isamaasõjas või tapetud fašistide poolt. Neid mälestati valike leinajetega. Seejärgi loeti otseselt ühest suust K. Türru «Troost» («Muru kasvab mulla peale»).

Päevakohane kõne oli A. Ilveselt (II lüheni), milles anti põus ütlema talinnas Opetajate Seminari tekkimisest, tema õpetajatest ja õpilastest. Kokkutekilelt ettekanedes.

Talinnas Opetajate Seminar avati oktoobris 1919. Ta oli 6-klassiline ja baseerus 6-klassilise algkooli, millele olid kasvandikute täieliku kumuleerimishariduse. Kuna kooli

oma maja ei olnud, hakkas ta tööle Tallinnas Tütarlaste Kommertsgümnaasiumi ruumides (Estonia pst. 10). Esimeseks direktoriks oli Villem Nano. Pannud kooli tööle, lahkus ja varsti Tartusse teisele tööle. Uueks direktoriks sai Hans Roos, kes töötas kuni 1925. aastani, mil ta väljalanditi ühendamise 1924. aasta 1. detsembril ühtsustega, ühdistatuna seminaristide liberaalses kasvatamises. 1920. a. oli semi-

psühholoogia — omandasid õpilased põhjalikult III lüheni klassijuhatajana olevat ta kutsumud selle klassi õpilased oma koju kohvi jooma, käinud kõikide õpilaste kodudes, nende vastasõitu tegemas ja ekskursioonidel. Sellega olevat ta andnud oma kasvandikule klassijuhatajatoeks väga head eeltingimused. Reaktsionistide tegelased nimetasid teda «punaseks» Roosiks ja seminari «punaseks seminariks».

Geograafiat (sel ajal maade-teadus) õpetas Jakob Kents, kes oli oma ala entusiast ja maateaduse õpiku autor. Tema õpetamine seostus tihedalt loodusevaastustega ja ekskursioonidega. Teine samalaadne õpetaja oli Julius Kaikus (hiljem Kaljuvee), kes õpetas loodus-teadust, s. o. botaanikat, zooloogiat ja mineraloogiat. Viimast endis kirjutatud Augusti ärgi. Tema käe all õppisid õpilased määrama taimi, teger-

der, kepp käes. Tööd olles kandis ta kiltli.

Võimlemist õpetasid Elli Pülmets ja Anna Raudkants. Viimane oli üks esimesi kõrgharidusega naisõpetajaid ja eesti rahvatantsude tuntud viljeleja ning looja.

Need ja mitmed teised õpetajad, kelle nimed ruumipuu-dusel ei saanud nimetatada, olid seminaristide kasvatajad. Tänu nendele oli õpilastele saanud tublid õpetajad ja kasvatajad. Nendest sai uus vahetus õpetajate vanale põlvkonnale ja nemad omakorda kasvasid uude põlvkonda.

Seminari kasvandikud (esimese kolme lüheni ulatuses) olid enamikus maa- ja linna-kehvikute lapsed. Ealt oldi nad 17–22-aastased ja peaaegu kõigil oli edasipõimise võimaluste puudumise tõttu olnud õppimise siht vähease. Siis äkki ilmus ajalehtedes «rõõmusõnum»: Tallinnas avatakse Opetajate Seminar... õppimise tasuta, kehvematke stipendium. Sellele reageeriti kohe ja nii saadi seminari õpilaseks. Tulid kõigest algustme koolidest: kihelkonnakoolist, ministeeriumikoolist, 6-kl. algkoolist, kõrgemast algkoolist jne. Kuigi nende haridustase oli erinev, võeti vastu ilma katseteta. Hilisemal lendudel aga olevat olnud konkurs, oli 2–5 õpilast ühele kohale.

Esimeste seminaristide õpitingimused olid raskest. Stipendiumi jätkus vähestele. Elatusmõeld, tuli leida tööd. Abi tuli direktori H. Rootsi. Ta avas seminari ruumides raamatuköitmis töökoja, leides need, kes andsid tööd, ja nii teenisid õpilased raha raamatute kaitsemiseks. Kuuldu kohalt olevat õpetamist olnud hea. Ka pani H. Roos lehte kuultu teatega, et seminaristid annavad järeleaitamistunde. Nii said vanemate klasside õpilased elatist. Suvevaheajal tegid õpilased «lõukohast tööd oma kodus, lõikasid turvasi jne. Koolil internati polnud. Parem oli neil, kes elasid olnud-de-täidde juures, «etised elades 1–2 kaupa üürikortides. Raskusi oli tootumiseaga. Käidi

Grupp kokkutekile organisatooreid. Vasakult paremale: Ene Liivand (II lüheni), Alice Viher (III lüheni), Alekski Iives (II lüheni), Maria Rung (III lüheni). Lugejale meelde-tuletuseks, et A. Iives töötas pärast tööd kuni 1962. a. NO toimetuses kooli-akoonna juhatajana.

nar saanud uue kodu Vene t. 22. avarus koolimaja, kas varem oli töötanud linna kõr-gem algkool. Varsti liandus teine koolimaja, mis asus samas tänavas majas nr. 31. Nendes ruumides töötas seminari kuni 1940. aastani.

Seminari pedagoogiline kollektiiv oli komplekteeritud selle aja paremateist õpetajate-dest, neist, kellel suurem pedagoogiline vilumus ja välja-paistvaim ühiskondlik positsioon.

Direktor Hans Roos oli õpilaste lemmik ja seminari hing. Selle maine oli ta ära teeni-nud südamlilku ja hoolitveta suhtumisega oma kasvandikesse. Õpetajana oli ta huvitav ja originaalne. Tema õpetaja-õppeained — pedagoogika ja

Teine õpilaste lemmik oli ajaloolõpetaja Mihkel Viibe. Tema oskas ajalugu õppeaine-na huvitavaks teha, arutle-ta küsimustega kõiki õpilasi aktiivseisena ja mõtlema panna. Tema ainekstitus oli progressiivne, ta tutvustas õpilastele marksismi teooriat ja K. Marxi «Kapitali». Paljud tema kasvandikud on olnud, et koolis ajalugu õpetades on nad eduga kasutanud tema õpetamismetoodit.

Esimeseks emakeele õpetajaks oli Timotheus Kuusik, selle aja üks paremaid eesti keele ja kirjanduse tundjaid. Tema vahetasid välja Mart Laarmann ja August Öunapuu. Matemaatikalt õpetasid Viktor Pise, Kristjan Brüller, Alfred Luik jt.

ma herbaariume ja mikroskoopilist preparaat. Ekskursioonid ja loodusevaal-tused olid sagedased.

Joonistamist õpetasid välja-paistvad kunstnikud August Jansen, Kristjan Raud ja Paul Sepp. Sama võib öelda laulu- ja muusikõpetajate August Topman, Tuudur Vettiku ja Johannes Mada (hiljem Hella) kohta. Viilumängu õpetas «Estonia» orkestrant Strobel, klaveriõpetajaks oli Marie Viinapuu.

Käsitööd õpetasid tütarlastele oma ala parim asjatundja Anni Varma ja Aurelie Soa. Poiste käsitööõpetajaks oldi Volde-mart Thai ja Teodor Ussisso. Viimane oli kõrge kvalifikatsiooniga spetsialist. Tööle tuli ta frakis, peas siin-

SEMINARI VILISTLASED MEENUTASID MÖÖDUNUD AEGU

(Algus 1. lk.)

odavamates sööklates suppi ja leiba söömas (kui leib oli tasuta). Tihti oldi kuival toidul.

Õpilaste poliitilise meelsuse tingis nende sotsiaalne päritolu. See oli märgatavalt pahempoolne, kuna nad olid kehvikute lapsed. Esimeses kolmes lennus oli mitmeid poliitiliselt aktiivseid õpilasi. Need organiseerisid ja agiteerisid teisi. 7. novembril 1919. a. asutati seminari ruumides mitmete teiste koolide õpilaste osavõtul noorsotsialistide ühing, mille eesmärgiks oli koondada ja arendada sotsialistliku maailmavaatega noori. Samal õhtul toimus ühingu referaatõhtu, kus Oskar Seprre selgitas Marxi lisaväärtuse teooriat ning seminari õpilane Artur Nilson rääkis Marxi ja Engelsi koostööst. 5. detsembril võttis ühingu tööst osa Arnold Sommerling. Ta rääkis, et asutamisel on Üle-Eestimaaline Noorproletaarlaste Ühing ja kutsus seminariste sellega ühinema. Seda tehti. Seminaristid Artur Nilson ja Peeter Lempo valiti ÜENPU juhatusse liikmeks. Selle ühingu iga ei olnud pikk, 1921. a. aprillis see suleti ja osa liikmeid, nende hulgas A. Nilson ja P. Lempo, arreteeriti.

Seminaristide revolutsioonilisus ilmnas ka selles, et võeti osa 1. mai tööliste rongkäikudest, mis toimusid Kadriorus või Stroomi metsas, ja levitati pörandaalust kirjandust. Aktiivsemad revolutsiooniliselt meelestatud seminaristid olid Johannes Kõster (fašismiohver), Johannes Raudsepp (fašismiohver), Hein

Vergo, praegune ENSV teeneline õpetaja, Robert Cher, Hans Leibur, Andres Vähi, Rudolf Robas, Nikolai Ader, Martin Nurk ja paljud teised. Pärast 1. detsembri ülestõusu, kui direktor Roos valandati ja uueks direktoriks sai August Kuks, õpilaste revolutsiooniline aktiivsus langes.

Pärast seminari lõpetamist siirdusid noored õpetajad 6-klassilisse algkooli, kus oldi võimeline õpetama kõiki algkoolis ettenähtud õppeaineid. Kuid töökoha leidmine oli raske, sest eelnevalt tuli sageli mitu korda käia valimistel, enne kui «nakkas».

III lennu seminarist Alice Viher kirjutab: «Mäletan, käisin õpetajate laadal 4–5 kohas, enne kui leidsin vallaisade silmis armu. Targemad ja kogenumad käisid eelnevalt mõne vallaisa juures viinapudeliga suhteid loomas. Vallamajad asusid sageli raudteelaamast kaugel, transporti ei olnud, tuli jalgsi käia pikka teed. Kõik see oli tüütu ja noorele õpetajale solvav.»

Seminaristid olid kohtadel lugupeetud õpetajad. Nad kasvatasid lapsi andumusega ja olid aktiivsed ühiskonnategelased. Paljud neist olid edutatud juhtivatele kohtadele, olgu siis õppealajuhatajana, direktorina, kooliinspektorina või haridusosakonna juhatajana. Mitmed olid kohalikes tööraha- ja nõukogudes rahvasaadikud.

Väiksem osa seminariste siirdus muule tööle. Nende hulgas oli kõrgkoolide õppejõude, arste, juriste, kirjanikke ja ajakirjanikke, õpikute autoreid, üks näitleja, ooperi-

lauluja, maalikunstnik ja üks tippspordlane.

Ükskõik kus seminaristid ka töötasid, pälvisid nad nõukogude rahva lugupidamise ja nende suuri teeneid on hinnatud aukirjade, ordenite ja mitmesuguste auhinnetustega.

Kokkutulnuid tervitas haridusministri esimene asetäitja Frants Oper, tervitasid ka mitmed koolikaaslased, kes ise ei saanud koosviibimisest osa võtta.

Teine päevakorrapunkt koosnes esindajate sõnavõttudest. Need sisaldasid konkreetseid andmeid lendude kohta, näitasid, milline on olnud lennukaaslaste saatus, mida nad on saavutanud jne. Neid andmeid esitasid lendude järjekorras: A. Ilves, E. Liivand, A. Viher, E. Pärnamägi, U. Samm, L. Altorg, A. Kurve, V. Suurorg ja H. Kesa.

Kokkutuleku sõnalist osa vaheldasid ja kaunistasid isetegevuslikud laulud ja deklamatsioonid vilistlaste esituses ning kandlemängijate ansambel ENSV teenelise kunstitegelase Els Roode juhatusel.

Kokkutulek lõppes lõbusa koosviibimisega.

PEETER PIHLAK

Vilistlaste lauluansambel ja kandlemängijate ansambel Els Roode juhatusel.

TÕNU KALLE fotod